

Транснаціоналізація і регіоналізація
національних економічних систем в умовах
глобалізації

План

1. Поняття транснаціоналізації.
Транснаціоналізація національних економічних систем.
2. Процес та тенденції регіоналізації.
3. Глокалізація.
4. Дуалістичний характер сучасного етапу глобалізації.

Ключові тенденції глобального економічного розвитку

- транснаціоналізація
- регіоналізація національних економічних систем.

Посилення транснаціональної природи відтворення суспільного продукту - закономірний наслідок сучасних глобальних трансформацій, що охопили всі підсистеми і структурні компоненти світового господарства. На всіх стадіях свого руху - від виробництва до кінцевого споживання - суспільний продукт поступово втрачає національні ознаки, стає універсальним і здатним з точки зору споживчих якостей задовольняти потреби суб'єктів будь-якої країни.

Транснаціоналізація

вища форма інтернаціоналізації національних економік та економічний базис їх зростаючої єдності і взаємозалежності, визначає характер взаємодії держав зі світовим господарством і реалізується через їх зовнішньоекономічні зв'язки.

Вона є матеріальною основою світового ринку, міжнародної торгівлі та руху факторів виробництва, економічної співпраці між країнами і народами.

Водночас транснаціоналізації притаманні внутрішні суперечності розвитку, які випливають із асиметричності міжнародних економічних відносин і неоднорідності країн - учасниць міжнародного поділу праці.

Останні відрізняються між собою за природними умовами, рівнем соціально-економічного, політичного та інституційного розвитку, а також за рівнем продуктивності суспільної праці та приналежності до субрегіональних, регіональних і міжнародних організацій.

Саме ефективність включення національних економік країн світу в процеси транснаціоналізації все більшою мірою визначає їх диспозицію на економічній карті світу і можливості впливу на кількісно-якісні параметри глобальної економічної системи.

Транснаціоналізація

є основою глобальної мікроінтеграції і набуває багатовимірних проявів у інтенсифікації залучення господарюючих суб'єктів різної національної приналежності до міжнародних операцій, обумовлюючи формування міцних каналів міжнародної науково-технологічної, виробничої, інвестиційно-фінансової взаємодії національних економік і визначаючи умови та параметри їх конкурентоспроможності на світових ринках.

Є всі підстави стверджувати, що транснаціоналізація за участю комерційних структур є тим економічним механізмом, який встановлює зараз нові соціальні пріоритети, цілі міжнародної політики держав, характер і динаміку інтернаціоналізації господарського життя в XXI столітті.

Тому не випадково в міжнародній економіці розмежовуються поняття **транснаціоналізації на рівні бізнесового середовища** та **транснаціоналізації на рівні національних економічних систем**.

Транснаціоналізація національних економічних систем

веде свій початок від зародження капіталістичного способу виробництва і спочатку зачіпала сферу обміну, набувши форму міжнародної торгівлі.

Але остаточне її формування або, іншими словами, досягнення нею відносно високого рівня розвитку відбулося тільки наприкінці XIX в., коли транснаціоналізація поступово почала еволюціонувати в більш зрілі форми і ставати основою інтернаціоналізації виробництва.

З її поглибленням транснаціональний сектор почав відігравати серйознішу роль у формуванні міжнародних економічних відносин, забезпечувати економічну взаємодію між країнами світу і регулювати різні сфери світового господарства.

Транснаціоналізація національних економічних систем

- еволюціонувала від найпростішої обмінної моделі (яка характеризувалася взаємозв'язком, опосередкованим в основному сферою обміну між національними економіками країн світу) до виробничо-інвестиційної моделі (на основі зв'язків виробничої кооперації між господарюючими суб'єктами різної національної приналежності і превалюючого значення безпосередньої взаємодії між окремими ланками інтернаціонального виробництва суспільного продукту) з подальшим її переходом до транснаціональної моделі розподілу і споживання глобального суспільного продукту.
- Ключовою тенденцією в її розвитку впродовж останніх десятиліть став динамічний розвиток такої інституціональної форми міжнародного бізнесу, як транснаціональні корпорації, які за своєю суттю є її матеріальними носіями, пов'язуючи світові торговельні потоки, прямі іноземні інвестиції, технології, фінансові ресурси та беручи на себе ключову роль в економічному зростанні країн.

- Нова фаза науково-технічної революції в державах - лідерах світового господарства з середини 1970-х рр. зумовила перехід цих країн до нового етапу прогресу людства - **постіндустріальної господарської системи.**
- Це, з одного боку, інтенсифікувало глобалізаційні процеси, а з іншого - послужило причиною структурних змін у характері транснаціоналізації.
- Її нова якість проявляється в дії двох діалектично пов'язаних процесів: по-перше, глобальної конкуренції, а по-друге, посиленні взаємодії та координації країн-лідерів щодо розробки та реалізації міжнародної стратегії розвитку.

Світова економічна система характеризується **центро-периферійною** структурою, за якої країни та їх групи беруть участь у світогосподарських процесах з різним ступенем активності і далеко не на рівних.

- На одному полюсі світового господарства зосереджені *держави так званого золотого мільярда* - очолювані США глобальні світові гравці, які, розвиваючи постіндустріальну модель господарського розвитку, мають можливість повною мірою реалізовувати свої конкурентні переваги і на їх основі директивно задавати основні тренди становлення світового господарства.
- Завдяки потужному економічному і фінансовому потенціалу ці країни здатні знижувати витрати виробництва, концентрувати на своїй території велику частину інтелектуальних і технологічних ресурсів людства, зосереджуватися на випуску наукоємної продукції, переводити трудомісткі і екологічно шкідливі виробництва в країни, що відстають у економічному розвитку.

Світова економічна система характеризується **центро-периферійною** структурою, за якої країни та їх групи беруть участь у світогосподарських процесах з різним ступенем активності і далеко не на рівних.

- Інший полюс світової економіки представлений країнами, які, перебуваючи на *індустріальній або доіндустріальній стадіях розвитку* і беручи участь в транснаціоналізації переважно в якості постачальників сировини, трудоємкої продукції і дешевої робочої сили, виявляються у всебічній залежності від провідних держав і змушені підлаштовуватися під глобальні стратегії діяльності західних ТНК, а їх економічний і соціальний прогрес обмежений рамками моделі наздоганяючого розвитку.

Процесу транснаціоналізації національних економічних систем в глобальному просторі

притаманний ряд загальних рис розвитку

У сфері виробництва спостерігаються:

- зведення до відносно однакового рівня виробничих витрат у межах глобального відтворювального процесу;
- інтенсивна диверсифікація виробництва з постійним прискореним оновленням номенклатури продукції, що виготовляється;
- посилення стандартизації продукції;
- усунення за рахунок поширеної практики злиттів і поглинань ТНК дублювання виробництва однотипних виробів;
- все більша орієнтація виробників на задоволення індивідуальних потреб споживачів;
- формування транснаціональними корпораціями глобального попиту і глобальної пропозиції;
- ефективне об'єднання в глобальному відтворювальному процесі великих, середніх і малих виробництв і зародження нових механізмів поширення влади монополій на підприємства немонополізованого сектору;
- превалювання в глобальній економіці нематеріального сектора і ключова роль інноваційно-технологічного компонента в її функціонуванні;
- наростання структурних змін в процесах транснаціоналізації з усе більшим залученням до них інноваційних виробництв;
- посилення асиметричності і стрибкоподібності розвитку окремих глобальних корпорацій і охоплення їх діяльністю практично всіх країн світу;
- стрімке зростання надконцентрації глобального капіталу;
- все більше втягування в орбіту глобальної конкуренції окремих національних регіонів країн світу та ін.

Підтверджуючі факти

- Так, на сьогодні частка галузей обробної промисловості в матеріальному виробництві групи провідних держав світу складає в середньому понад 70%, тоді як в інших регіонах світу вона коливається від 9% до 72%. Наприклад, в країнах Східної Азії цей показник становить 34,4%, а в інших регіонах світу в матеріальному виробництві досі домінує сільське господарство (в Південній Азії - 18,0%, в Океанії - 15,6%, в Середній і Західній Африці - 15,1%) або видобувна промисловість (на Близькому Сході - 32,1%, в Північній Африці - 29,7%, в Південній Америці - 16,4%).
- Тобто в трьох найменш розвинених регіонах світу - Океанії, Північно-Східній та Західній Африці - обробна промисловість знаходиться тільки у фазі становлення, і тут складно ідентифікувати ознаки другого або третього технологічного укладу, в той час як розвинені країни вже переходять до розвитку шостого укладу .

Технологічні уклади

Технологічні уклади — це комплекси, що відображають історичний рівень розвитку індустріального та переходу до постіндустріального технологічного способу виробництва. Перехід від парового до електричного двигуна як досконалішого й ефективнішого визначив формування третього технологічного укладу, сутність якого полягала у перетворенні електроенергії на головну рушійну силу розвитку економіки загалом. Двигун внутрішнього згорання став ключовим чинником розвитку четвертого технологічного укладу, представленого автомобілебудуванням, кольоровою металургією, нафтохімією, утвердженням масового і серійного виробництв.

Технологічні уклади

П'ятий технологічний уклад: електронні вироби, комп'ютери, обчислювальна техніка, програмне забезпечення, телекомунікації та інше — це вже не традиційна індустріальна техніка, не машини у звичному розумінні, а нові засоби, що працюють не механічно, а за командою людини.

Шостий технологічний уклад: нанотехнології, кліткові технології, різке зниження енерго- і матеріалоємкості виробництва, конструювання матеріалів із раніше заданими якостями.

Підтверджуючі факти

Відносно масштабів і структури транснаціоналізації корпоративного сектору в даний час за показниками концентрації капіталу і прибутку лідирують глобальні корпорації. Наприклад, протягом 1970-2005 рр. серед американських ТНК неухильно і систематично зміцнювалися позиції найбільших вертикально інтегрованих структур з капіталом понад \$ 1 млрд. Якщо в 1970 р. вони володіли 48,8% сукупного капіталу і 51,9% прибутку, то в 2005 р. їх частка в зазначених показниках зросла до 83,2% і 86%. Превалює також їх частка в експорті, накопиченні капіталу, НДДКР і інноваціях, що свідчить про безумовне домінування в глобальній економіці великомасштабного транснаціонального сектора.

Один з основних напрямків сучасної транснаціоналізації національних економічних систем

це міжнародне науково-технологічне та інноваційне співробітництво на основі стимулювання науково-дослідницької та технологічної кооперації, так як динамічний розвиток науково-технічного прогресу не дає кожній країні поодиноці проводити масштабні наукові дослідження і розробки, не кажучи вже про розвиток фундаментальної науки.

Інакше кажучи, поглиблення кооперації в галузі науково - дослідницьких розробок та технологій вийшло за рамки національних кордонів, сформувавши ефективні механізми міждержавного науково-технологічного та інноваційного співробітництва. Основою для його інтенсифікації в умовах транснаціоналізації національних економічних систем є високий рівень дослідницької та технологічної кооперації між фірмами в сфері НДДКР.

Зокрема, за показниками розвитку дослідницької та технологічної кооперації провідні позиції займають Фінляндія, Японія, США, Швейцарія, Швеція, Німеччина - країни, які завдяки державній підтримці коопераційних зв'язків між науково-дослідними, освітніми та виробничими структурами побудували ефективні національні кластерні мережі.

**Поглибленню транснаціоналізації
національних економічних систем країн
світу значною мірою сприяє**

інтеграція їх національних фінансових систем, яка відбувається по каналах транскордонного володіння фінансовими активами, припливу і відтоку іноземного інвестиційного та кредитного капіталу, накопичення зовнішніх активів і пасивів країн та ін.

Поглибленню транснаціоналізації національних економічних систем країн світу значною мірою сприяє трансформація сфери обміну

Для неї в умовах транснаціоналізації національних економічних систем характерні такі риси:

- реальне функціонування глобальних ринків товарів, послуг, капіталів, робочої сили, технологій, інформації і знань;
- збільшення в міжнародних товарних постачаннях частки компонентів і напівфабрикатів при зменшенні об'ємів торгівлі готовими виробами;
- випереджаючі темпи зростання торгівлі послугами;
- більш широке залучення в міжнародні торговельні відносини країн, що розвиваються;
- підвищення рівня внутрішньо регіональної торгівлі в межах інтеграційних союзів і ін.

Підтвердженням високої динаміки транснаціоналізації сфери торгівлі є збереження протягом останніх десятиліть стійко високих темпів зростання світової торгівлі, в чому проявляються розширення експортоорієнтованих секторів національних економік країн світу і превалювання в глобальному виробничому процесі транснаціональних корпорацій

- Так, на тлі нерівномірного розвитку окремих національних економік і регіонів у певні історичні періоди довгострокового характеру набув процес випереджаючого зростання світової торгівлі порівняно з темпами зростання світового виробництва. Так, в 1981-2009 рр. світова торгівля росла щорічно приблизно на 4,5%, тобто в 1,6 рази, швидше, ніж світове виробництво, а вже в 2010 р. в порівнянні з 2009 р. приріст світової торгівлі товарами склав 13,8% проти 3,8% зростання світового ВВП.
- За 1950- 2012 рр., незважаючи на глибокий спад 1970-1980-х рр. і світову економічну рецесію 2007-2008 рр., світова торгівля випереджала щонайменше в 1,6 рази сукупний ВВП світу.

Транснаціоналізація сфери торгівлі

- Що стосується посилення залежності економік різних груп країн від зовнішнього ринку, особливо тих, які перебувають на периферії світового розвитку, то до початку XXI ст. вже понад 20% глобального ВВП реалізовувалося каналами міжнародної торгівлі, тоді як в 1960 р. цей показник становив усього 13,1%.
- В даний час основна частка світової торгівлі припадає на розвинені країни світу, що є результатом їх спеціалізації на виробництві високотехнологічної наукомісткої продукції, в якій закладена висока інтернаціональна вартість. Зараз в цих державах активно формуються галузі шостого високотехнологічного укладу (біотехнології, системи штучного інтелекту, глобальні інформаційні мережі та інтегровані високошвидкісні транспортні системи, дистанційна освіта, формування мережевих бізнес-співтовариств та ін.). Вони мають вирішальне значення для реалізації чергової фази науково-технічної революції і становлення постіндустріального технологічного способу виробництва і тому визначатимуть міжнародну конкурентоспроможність країн у 2020-2050 рр. Високу активність формування галузей шостого технологічного укладу в країнах - лідерах світового господарства підтверджують, зокрема, випереджаючі темпи їх росту, що становлять від 20% до 100% щорічно.

Транснаціоналізація сфери торгівлі

- Значно вищі рівні експортних квот (насамперед за рахунок низьких обсягів ВВП) характерні для країн, що розвиваються (майже 28,8% в 2011 р), ніж для розвинутих країн, що показує їх набагато більшу залежність від зовнішнього ринку.
- При цьому обсяги експорту цих держав в абсолютному вираженні залишаються незначними, що пояснюється їх переважно вузькопрофільною, односторонньою орієнтацією у зовнішній торгівлі.
- Хоча багато країн, що розвиваються відмовилися від суто сировинної спеціалізації і переходять по мірі можливості до експорту готової промислової продукції, через неможливість системного освоєння сучасних досягнень науково-технічного прогресу вони виявляються нездатними встигати за змінами в характері виробництва і структурі попиту на світових товарних ринках.

Під впливом поглиблення транснаціоналізації національних економічних систем країн світу та формування глобальної моделі поділу праці

не тільки розвиваються стійкі виробничі зв'язки між країнами, але все більше трансформуються відносини обміну з міждержавних у внутрішньо фірмові (внутрішньо корпоративні).

Так, в сучасних умовах на вузли, деталі, напівфабрикати та іншу проміжну продукцію припадає приблизно 40% світової торгівлі машинами і устаткуванням.

Крім того, якщо проаналізувати динаміку розподілу внутрішньогалузевої торгівлі за основними товарними групами впродовж останніх десятиліть за індексом Грубеля – Ллойда, то саме по напівфабрикатах спостерігається найвищий показник внутрішньогалузевої торгівлі, що також свідчить про превалювання даного виду продукції в міждержавних товарних поставках.

Також, за рівнем внутрішньогалузевої торгівлі оцінюють і «якість» інтегрування тієї чи іншої країни в міжнародні торгові відносини, оскільки чим більш економічно і технічно розвиненою є країна, тим вище буде частка внутрішньогалузевої торгівлі в її обороті.

Наростання процесів транснаціоналізації в глобальній економіці веде до

більш відчутних змін у сфері розподілу глобального суспільного продукту, при якому фактори виробництва все помітніше розподіляються на користь наукомістких, високотехнологічних галузей виробництва (мікроелектроніки, біоінженерії, виробництва нових матеріалів, тощо) та інформаційного сектора.

На сучасному етапі спостерігається різке зменшення частки промисловості та сільського господарства по показнику числа працюючих при одночасному збільшенні частки зайнятих у сфері послуг (до 70% економічно активного населення). У структурі послуг превалюють фінансові, послуги транспорту та зв'язку, послуги торгівлі.

Також в структурі послуг значну вагу мають соціальні послуги (освіта, охорона здоров'я, культура і мистецтво і т. д.), спрямовані на задоволення потреб самої людини, на її відтворення як головної продуктивної сили, підвищення її освітнього, культурного, духовного і морального рівня. Роль соціальних послуг складно переоцінити, оскільки вони кардинально продовжують термін ефективного використання національного людського ресурсу країн, обумовлюючи можливість отримання населенням освіти, його доступу до систем охорони здоров'я та забезпечуючи високу якість життя.

Найбільш розвинену модель транснаціоналізації сфери розподілу створив Євросоюз

В ЄС крім вказаних вище тенденцій досягнута інтернаціоналізація фонду накопичення країн - членів ЄС, а також реалізація ними загальної регіональної та соціальної політики і політики в сфері зайнятості.

Так, соціальна політика країн Євросоюзу забезпечує більш рівномірний розподіл національного доходу і суспільного багатства в даному інтеграційному утворенні і пом'якшує майнове розшарування суспільства через механізми підтримки доходів низькооплачуваних категорій населення на соціально прийнятному рівні.

Висока ефективність соціальної політики ЄС досягнута також завдяки гармонізації соціальних заходів з програмами економічного розвитку та забезпечення конкурентоспроможності європейського регіону на глобальних ринках. Йдеться насамперед про те, що розробка конкретних механізмів щодо поглиблення інтеграційних процесів в європейському регіоні завжди передбачає врахування соціальної складової, яка виступає ключовим критерієм ефективності впровадження економічних програм і заходів в рамках даної групи.

Про високі соціальні стандарти країн ЄС свідчать

більш високий, ніж у США, рівень середньої заробітної плати в промисловості, майже десятикратне зниження рівня бідності протягом останніх десятиліть, висока якість соціальних послуг та ін.

Середній термін, в протягом якого безробітний отримує в ЄС соціальну допомогу, становить 8,5 місяців (в США - 4 місяці); тривалість оплачуваної відпустки в Європі - 32 дні (в США - 18 днів); тривалість відпустки по догляду за дитиною, наприклад у Швеції, - 72 тижні (в США - 12 тижнів); попередження про звільнення з роботи в європейських країнах робиться за 6-10 місяців (в США - за 2 місяці). Все це говорить про світове лідерство ЄС за показником конкурентності та ефективності соціальної системи.

Досить високий в країнах ЄС рівень ВВП на душу населення (за паритетом купівельної спроможності в 2011 р він становив: \$ 39,5 тис. в Ірландії; \$ 40,6 тис. в Швеції; \$ 37,6 тис. в Бельгії; \$ 42,3 тис. в Нідерландах; \$ 40,2 тис. в Данії; \$ 38,3 тис. у Фінляндії; \$ 37,9 тис. у Німеччині; \$ 84,7 тис. у Люксембурзі) є тим економічним ресурсом, з якого держава черпає кошти для фінансування соціальних послуг.

Процесу транснаціоналізації національних економічних систем в глобальному просторі притаманний ряд характерних особливостей і в сфері споживання, а саме:

інтернаціоналізація фонду споживання; формування та розширення нових потреб як матеріального, так і нематеріального характеру (розвиток творчих здібностей, професійних якостей і навичок, економічного мислення, психофізичних якостей; підвищення рівня організаційної та управлінської діяльності).

Ці особливості пов'язані з посиленням процесів соціалізації та гуманізації економіки і, як наслідок, зростанням частки споживання, насамперед індивідуального, в національному доході країн світового господарства.

Одним з найбільш часто використовуваних критеріїв оцінки рівня транснаціоналізації національних економічних систем є індекс транснаціоналізації (Transnationality Index)

регулярно розраховується експертами ЮНКТАД на основі середнього процентного показника за середньою за три останні роки частці ПІІ в капіталовкладеннях в основний капітал і трьох показників у розглянутий період (відношення припливу ПІІ до ВВП, відношення доданої вартості, вироблюваної іноземними компаніями, до ВВП і частка зайнятих у філіях іноземних компаній в загальній зайнятості). За даним індексом найбільш транснаціоналізованими є на сьогодні Гонконг, Сінгапур, Бельгія, Люксембург, Естонія, Тринідад і Тобаго, Словаччина, Чеська Республіка, Угорщина, Нідерланди.

Резюмуючи викладене, підкреслимо, що для системної оцінки рівня і характеру транснаціоналізації національних економік необхідно враховувати не тільки індекс транснаціоналізації, а й відповідність розглянутого процесу національним інтересам країн. Йдеться про вплив транснаціоналізації на зростання добробуту нації, динаміку макроекономічних показників, розвиток соціальної сфери та інфраструктури, ефективність використання національних ресурсів, дотримання екологічних критеріїв, підвищення міжнародної конкурентоспроможності країн.

Регіоналізація національних економічних систем

- проявляється у формуванні регіональних і субрегіональних об'єднань країн. Зароджуючись на регіональній основі, інтеграційні союзи не замикаються у власному економічному просторі, а, активно взаємодіючи між собою, формують контури майбутньої глобальної моделі світового економічного порядку.
- І хоча історії формування регіональних союзів країн вже більше ніж півстоліття, але тільки глобалізація надала інтеграційним процесам загальносвітовий характер.
- Тепер кожна країна взаємодіє з іншими не тільки безпосередньо (наприклад, через зовнішню торгівлю, вільне переміщення капіталу і людського ресурсу), а й опосередковано - шляхом включення в світовий ринок, світову валютну систему, системи міжнародних організацій глобального типу та ін.

Регіоналізація національних економічних систем

- У глобальній моделі світового господарства, що формується зараз, істотно посилюється роль насамперед класичних регіональних інтеграційних блоків, таких як Європейський Союз (ЄС), Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА), Азіатсько-Тихоокеанське економічне співтовариство (АТЕС), Спільний ринок країн Південної Америки (МЕРКОСУР), Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) та ін. Вони представлені діяльністю потужних коаліцій країн, які, маючи спільні економічні інтереси, об'єднують свої зусилля з метою забезпечення найбільш сприятливих умов для реалізації міжнародного співробітництва в регіональному масштабі. Так, тільки на частку трьох найбільших з них - ЄС, НАФТА та АТЕС - на сьогодні припадає близько 80% світового ВВП, 82% всіх державних бюджетів країн світу і 85% експорту.

Регіоналізація національних економічних систем

- Загострення глобальної конкуренції не залишає альтернативи об'єднанню країн на регіональній основі, яке дозволяє їм реалізовувати спільні економічні і політичні інтереси і зміцнювати свої конкурентні переваги на світових ринках.
- Той факт, що процес формування інтеграційних блоків на сучасному етапі охопив не лише розвинуті країни, але і країни з ринками, що формуються і країни, що розвиваються, є абсолютно закономірним і свідчить про прихід епохи нового регіоналізму, що поширився на всі континенти. Його основним завданням є скорочення розриву між державами “золотого мільярда” і відсталими країнами світу, а також підвищення рівня соціально-економічного розвитку всіх країн.
- Сучасний економічний регіоналізм служить базою глобальної економічної інтеграції на основі поглиблення зв'язків між учасниками світової економіки і створення передумов для максимального використання ними вигод для національного економічного розвитку.

Регіоналізація національних економічних систем

- З інституційної точки зору географію процесів глобальної інтеграції визначають переважно центри сили, що консолідують національні інтереси їхніх країн-учасниць. Цими центрами є західно-європейський, північноамериканський, азіатсько-тихоокеанський і євразійський.

Показник	Інтеграційний блок			
	ЄС	НАФТА	АТЕС	СНГ
Континент	Європа	Північна Америка	Азія, Австралія	Євразія
Час створення	1957	1994	1989	1991
Число країн-учасниць	25	3	15	11
Асоційовані члени	12	-	6	1
Потенціал (% до світового)				
Територія	2,4	15,9	15,5	16,4
Населення	6,5	6,7	29,8	4,9
ВВП	28,9	28,6	26,9	1,6
Виробництво енергоносіїв	8,3	26,2	16,8	15,3
Споживання енергоносіїв	15,1	29,4	20,9	11,9
Центри інтеграції	Німеччина, Франція	США	Японія, Китай	РФ
Потенціал подальшої інтеграції	Східна Європа	Південна Америка	Південна Азія	Балканські країни, Центрально-

Регіоналізація національних економічних систем

- Згідно даних Секретаріату ВТО загальна кількість регіональних торговельних угод, зареєстрованих до 2011 р. досягла майже 350.
- Загальна кількість інтеграційних об'єднань у світі перевищила 85.
- На сьогоднішній день практично всі країни світу беруть участь у тій чи іншій інтеграційній групі. І хоча деякі з них існують лише формально, тим не менше процеси регіональної інтеграції поглиблюються – реанімуються об'єднання, які раніше розпалися, створюються нові інтеграційні блоки і розширяється склад вже існуючих.

Якісно нова форма глобальної інтеграції – глокалізація

- Процес, під час якого відбувається об'єднання між всесвітніми центрами економічної сили і периферії.
- Його ядром є окремі локації – національні регіони, міста, локальні утворення, столичні регіони і мегаполіси, значення і роль яких у глобальних процесах неухильно зростає. Не випадково вони позиціонуються зараз в якості самостійних учасників міжнародних економічних відносин. Так, у 2008 р. експерти Міжнародного інституту менеджменту в Лозанні включили у Щорічник конкурентоспроможності країн світу 8 регіонів (Баварія, Каталонія, Іль-де-Франс, Ломбардія, Махараштра, Шотландія, Сан-Паоло, Че Янг), які являють собою своєрідні полюси зростання на території власних держав.

Основним фактором локальної динаміки виступає наявність ефективно функціонуючих регіональних інноваційних систем

- Як свідчить міжнародний досвід необхідною умовою їх формування є перш за все забезпеченість територій нематеріальними активами, а саме кваліфікованою робочою силою, доступом до не кодифікованих знань, потенціалом для розвитку інноваційно-виробничих і соціальних мереж, можливостями для неперервного інтерактивного навчання працюючих та ін.
- Саме інтенсивний інформаційний обмін і дифузія інновацій у межах локальних утворень призводять до концентрації критичної маси нематеріальних активів на географічно обмеженій території і визначають підвищення конкурентного статусу локальних компаній.
- Якщо регіон приваблює високоосвічених і талановитих працівників, то, відповідно, активізується його діяльність в інноваційній сфері і підвищуються темпи економічного росту і рівень конкурентоспроможності, що, в свою чергу, сприяє залученню додаткового числа висококваліфікованої робочої сили.

Дуалістичний характер економічної інтеграції

- З одного боку, економічна інтеграція виступає засобом об'єднання ринків національних економік, сприяє розвитку загальної інфраструктури, покращує умови збуту на ринках нової продукції, інтегрує умови збуту на ринках нової продукції, інтегрує фінансові ресурси країн-учасниць, тобто сприяє економічному прогресу, а з іншої – є засобом захисту економік країн від негативних наслідків глобалізації.
- Іншими словами, можна стверджувати, що участь у будь-якій інтеграційній групі в результаті призводить до певної відособленості регіонального господарського комплексу від зовнішнього світу.
- В цьому плані регіональна економічна інтеграція стримує розвиток глобалізаційних процесів.

Дуалістичний характер економічної інтеграції

- Але в зв'язку з тим, що глобалізація є об'єктивним процесом конвергенції національних економік країн, посилення їх взаємозалежності в різних галузях промисловості, то регіональна інтеграція не гальмує глобалізаційні процеси, а навпаки стимулює їх, готує економіки країн до участі у глобальній конкуренції.
- Інтеграція також сприяє посиленню позицій національного капіталу, виводячи його на більш ємкий глобальний ринок і створюючи зусилля для подальшого суперництва з більш сильними зарубіжними конкурентами.

